

Prestesaken

Helomvending i Prestesaken

Øystein Helmikstøl
journalist i Psykologtidsskriftet

Ole Dag Kvamme
frilansjournalist

I en ny uttalelse tar Den rettsmedisinske kommisjon avstand fra konklusjonene i psykolograpporten som var sentral i bevisvurderingen i den såkalte Prestesaken. I 2008 ble en prest i Den norske kirke dømt til åtte års fengsel for vold og seksuelle overgrep mot stedatteren.

Helt sentral i bevisvurderingen den gangen var en rapport fra en rettsoppnevnt sakkyndig psykolog. Psykologspesialist Bente Stolpestad karakteriserte presten som «en aggressiv, fiendtlig og tilnærmet sadistisk overgriper.» Den sakkyndiges konklusjoner var i all hovedsak bygget på samtaler med det antatte offeret.

Psykologspesialistens omtale ble limt inn i tingrettsdommen mot presten.

Den rettsmedisinske kommisjon (DRK) ga en uvanlig rosende omtale av psykolograpporten da den første gang ble lagt frem, før straffesaken mot presten.

I en ny vurdering ber Den rettsmedisinske kommisjon om at Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ser bort fra de sentrale punktene i psykologens rapport.

Uttalelsen fra kommisjonen satt i plenum er enstemmig. Det er å håpe at dette medvirker til at saken nå blir tatt opp på nytt.

– Min klient og hans familie er glade for DRKs nye vurdering av rapporten. De har for alle praktiske formål underkjent denne og påpekt de svakheter den er rammet av. Uttalelsen fra kommisjonen satt i plenum er enstemmig. Det er å håpe at dette medvirker til at saken nå blir tatt opp på nytt, kommenterer advokat John Christian Elden, på vegne av den domfelte presten, overfor Psykologtidsskriftet.

Uvanlig

Det er ifølge Den rettsmedisinske kommisjon uvanlig å saksbehandle en sakkyndigerklæring som er avgitt ti år tidligere, og som tidligere også har vært behandlet i kommisjonen.

Den rettsmedisinske kommisjon som vurderte rapporten, sendte i 2007 sin vurdering til Glåmdal tingrett like før straffesaken startet. Uttalelsen kom tre dager etter at den ble registrert hos kommisjonen, og var slik:

«Det er ingen bemerkninger til denne grundige vurderingen.»

Den andre uttalelsen fra DRK kom etter at lagmannen i Eidsivating lagmannsrett i november 2007 ba daværende DRK-leder Randi Rosenqvist om en ny vurdering før ankesaken startet i 2008. Lagdommeren hadde innvendinger mot rapporten.

Begge gangene slapp DRK rapporten igjennom.

I forbindelse med ny begjæring om gjenopptakelse av saken er det denne gangen Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker som har bedt DRK vurdere rapporten enda en gang.

Limt inn i dommen

For å vurdere psykolograpporten for tredje gang, satte dagens DRK-leder Karl Henrik Melle sammen hele kommisjonen, men uten de medlemmene som tidligere har behandlet rapporten, og uten medlemmer som har uttalt seg offentlig om Prestesaken.

Foran seg hadde de rapporten som ble lagt frem for retten i 2007, der en lang passasje ble limt inn i tingrettsdommen, blant annet følgende:

«Det er min oppfatning at fornærmede har blitt utsatt for traumer av meget alvorlig karakter, først og fremst mht seksuelle overgrep som har i tillegg inneholdt fysisk vold og trusler om vold samt alvorlige psykiske trusler. Slik de seksuelle overgrep fremstår, vitner de lite om en såkalt 'kjærlighetshungrende overgriper', men derimot om en aggressiv, fiendtlig og tilnærmet sadistisk overgriper.»

I den nye vurderingen datert 18. november 2018 ber Den rettsmedisinske kommisjon om at Gjenopptakelseskommisjonen ser bort fra denne vurderingen.

– Gjenopptakelseskommisjonen bør se bort fra besvarelsen av mandatpunkt b, sidene 29 til 30, skriver kommisjonen.

I dette punktet ber retten den sakkyndige si noe om årsaken til hennes fungering. Psykologen konkluderer med at skadene skyldes vold, krenkelser og seksuelle overgrep fra stefar.

Videre skriver kommisjonen at den sakkyndige bør ta et klart forbehold om rettens vurdering av faktum.

Også dette fra rapporten ble limt inn i dommen:

«Fornærmede fremstår, for meg, som uttalt troverdig i sin beskrivelse av egen oppvekst. Det gjelder så vel erfarte seksuelle overgrep, erfart fysisk vold, samt psykiske krenkelser. Hennes måte å formidle sine opplevelser, gir for meg et overbevisende bilde av at fornærmede har erfart det hun forteller.»

Den sakkyndige bør ikke ta stilling til faktum selv om retten ber om det

– Den sakkyndige bør ikke ta stilling til faktum selv om retten ber om det, understreker Karl Henrik Melle i brevet til Gjenopptakelseskommisjonen.

Melle er overlege og spesialist i psykiatri. Han har ledet DRK siden 2015.

I tillegg til å be Gjenopptakelseskommisjonen se bort fra deler av rapporten kritiserer DRKs nye vurdering psykologen for ikke å drøfte symptomene opp mot forklaringene fra den domfelte presten:

- – I erklæringen er det gjentatte uttalelser som kan oppfattes som at den sakkyndige kun legger fornærmedes forklaring til grunn for vurderingen.
- – Rapporten fra den sakkyndige drøfter ikke andre antatte belastninger i fornærmedes liv som mulig årsak til psykisk lidelse.

DRK kritiserer også psykologens vurdering av invaliditet.

– Det er vanskelig for Den rettsmedisinske kommisjon å se bakgrunnen for den høye invalidegraden ut fra de foreliggende opplysninger, skriver DRK i sin nyeste uttalelse.

Prestesaken

En begjæring om gjenåpning av Prestesaken ble avslått i 2013. En ny begjæring ligger nå til behandling hos Gjenopptakelseskommisjonen. I oktober 2018 opplyste kommisjonsleder Siv Hallgren og nestleder Sven Ole Fagernæs til Psykologtidsskriftet at de hadde startet med å se på Prestesaken, og at psykolograpporten var sentral i undersøkelsene.

Tidsskrift for Norsk psykologforening publiserte en omfattende dokumentar om Prestesaken i februar 2017, der blant annet psykolograpporten ble sterkt kritisert av en rekke fagfolk som har lest den på oppdrag fra tidsskriftet.

Dokumentaren ble senere felt for brudd på god presseskikk i Pressens Faglige Utvalg, på punktene 3.2 og 4.1 i Vær Varsom-plakaten.

I ettertid har daværende DRK-leder Randi Rosenqvist angret på eget arbeid. I et intervju med *Psykologtidsskriftet* fortalte Rosenqvist at hun ikke hadde vært våken nok, og at hun angret på den første vurderingen hun gjorde av psykolograpporten.

– Det lå så mange premisser i psykologens vurdering, premisser som kunne kontrolleres. Dette er ti år siden, men det sto noe i rapporten om at fornærmede ikke fikk spise frokost med de andre, at hun måtte ut og skuffe snø. Det burde jo naboer kunne si noe om, og broren. Det er eksempler på informasjon som burde kunne kontrolleres. Det må jo politiet etterforske, tenker jeg. Men det ble ikke gjort. Retten spiste det. Jeg var ikke i retten, og jeg har ikke lest dommen, men jeg tror det ble svært lite bevisføring for hva fornærmede hadde fortalt psykologen, sa Rosenqvist.

Den tidligere lederen i Den rettsmedisinske kommisjon fortalte at hun har beklaget overfor seg selv at hun konkluderte slik hun gjorde før tingrettssaken mot Glåmdalspresten.

– Jeg må si at jeg synes det er leit at jeg skrev det, sa Rosenqvist.

Psykologtidsskriftet har spurt Rosenqvist om hun vil kommentere den siste utviklingen i saken. Hun har svart at hun ikke ønsker å kommentere saken ytterligere.

Psykologtidsskriftet har ikke lyktes med å få en kommentar til saken fra den rettsoppnevnte sakkyndige psykologspesialisten som skrev rapporten i 2007.

Aktørene

I dokumentaren om Prestesaken kom det fram at det var fornærmedes daværende bistandsadvokat Inger Marie Støen som først foreslo sakkyndig psykolog og som formulerte mandatet. De ulike aktørene godtok forslaget, og psykologspesialisten ble oppnevnt og fikk formelt mandat av Glåmdal tingrett.

Advokat Maria Støen Thoresen representerte fornærmede i forbindelse med domfeltes første begjæring om gjenopptakelse. Hun har tidligere henvist til Gro Wildhagen, som ifølge Gjenopptakelseskommisjonens nestleder Sven Ole Fagernæs nå er fornærmedes bistandsadvokat, og som også har fått tilsendt DRKs siste uttalelse.

Psykologtidsskriftet har ikke lyktes i å få en kommentar fra Wildhagen.

Påtalemyndigheten representert ved Hedmark og Oppland statsadvokatembeter er formell part i saken og er blant dem som ifølge Fagernæs også har fått tilsendt den siste uttalelsen fra DRK.

Psykologtidsskriftet har ikke lyktes i å få en kommentar fra Statsadvokaten.